

מבשר טוב

יום כיפור

תשליך תשס"ז
טיש ערב יום כיפור תשפ"ג
טיש מוצאי יום כיפור תשס"ז

תשליך טיש

בחמישי בשבת קודש ו' תשרי תשס"ז
יום י"ג מידות הרחמים שבעשי"ת
פעיה"ק ירושלים תובב"א

מאמר

לא ירעו ולא ישחיתו כמים לים מכסים

"וְתִשְׁלִיךְ בַּמַּצֹּלוֹת יָם כָּל חַטָּאתָם" (מיכה ז, יט) ויש להבין למה לנו להראות מקום השלכת העוונות, ולציין בבקשתנו להשליכם למצולות ים דייקא. העיקר הי' צ"ל הבקשה שישתלקו החטאים מאתנו יימחקו ויאבדו מן העולם. ולמה טרח הכתוב לחפש ולבקש מקום להשליכם אל מצולות הים.

ברם זאת ידוע שמכל חטא נוצר מזיק בעולם רח"ל, שהעבירות מולידים בתוצאתם מזיקים רעים. והם רוחשים ומסתובבים בעולם, ומחפשים מקום שיוכלו חלילה להזיק ולהפסיד, כאשר זה טבעם וחיותם לקלקל להשחית ולהזיק, כטבעה של העבירה שנוצרו ממנה רח"ל שממנה שואבים כל חיותם. [עי' בסה"ק חלקת יהושע מאמרים (דף יד, מה, קצד)].

ועד כדי כך מגיע כח הזיקם, שמבואר בגמרא שאפילו בין הת"ח בתורתם הם מתערבבים ביניהם ומפסידים בבגדיהם, וכדאיתא במסכת ברכות (ו).; "הני מאני דרבנן דבלו, מחופיא דידהו". ופירש רש"י; "מאני דרבנן דבלו - בגדי התלמידים שבלים מהר, והם אינם בני מלאכה שיבלו בגדיהם. מחופיא דידהו - באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם, חופיא לשון חופף ומפספס (שבת נ)., פריי"ר בלע"ז" ע"כ.

והרי שאפין בין התלמידים באים ויושבים אצלם ומתחככים בהם, וגורמים הפסד ונזקין, השי"ת ישמרנו ויצילנו, שיפלו כל נזקיהם על ראש שונאיהם של ישראל.

והאומנם כל חיותם וקיומם הוא רק מכח העבירות, כל מזיק ומזיק לפי איכות עוצם העבירה וחומריתה. - כי באמת מצד טבעיותו של עולם וכן מצד טבעיות האדם, לא יתכן שום היזק ושום הפסד או קלקול. כי השי"ת ברא והעמיד עולם שלם ומתוקן בתכלית השלמות וההידור. ובכל פרט וענין מוכן לאדם כל צרכו עלי אדמות. [כאשר על כך מברכים אנו בכל יום ברכת "העושה לי כל צרכי"]. ואם שומר האדם על חיי נפשו ונשמתו כמשמרת דת תורתנו הקדושה, ואינו פוגם ומקלקל את עולמו, לא ייתכן שישלטו בו שום הזיקות או הפסדים. וכדאיתא במדרש (קהלת רבה ז, יט); "בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן, ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי". - ורק מחמת פגם

העוונות שיש בכל עבירה קלוקל באבר מסוים באדם, ובהשפעה מסוימת שבעולם, מזה נוצר המזיק המשחית שנברא להשחית ולחבל רח"ל.

[ויעויין אשר נת' באורך בשיעור כ"ו אלול תשס"ו, מדברי זקה"ק זצלה"ה זי"ע בדברי בינה לחג השבועות (דף קלז טו"ב) בשם אביו הק' זצלה"ה הרה"ק משידלאווצא זי"ע, בפירוש המשנה (אבות ג, יז) "אם אין קמח אין תורה", שאם אין קמח הוא סימן שאין תורה וטעו מדרך התורה. עי"ש במשל שהביא מן המלך ששלח חיילותיו למלחמה ולא מצאו מזונם וכו' עי' באורך בשיעור הנ"ל].

והנה לו הייתה בקשת התשובה על מחיקה פשוטה של החטאים, עדיין יש מקום למיחש מכל אותם תוצאות ומרעין בישין, שנולדו ושנוצרו מחמת אותם העבירות, שאותם המזיקין משוטטים בעולם נעים ונדים ומחפשים ההזדמנות להשחית חלילה.

ולפיכך שומה עלינו בבקשותינו ותפילותינו בימי התשובה הללו, להתייחס גם לכל מה שנוצר ונעשה מחמת אלו העבירות, ולא סגי בבקשת מחיקת החטא והשלכתו גרידא. מחמת שעדיין יש להתיירא מן המזיקים שנולדו מן העבירה, שלא ירעו ולא ישחיתו חלילה, וינצלו כל ישראל מהם ומהמונם.

לפיכך הדגיש הכתוב והעמיק הבקשה, ולא הסתפק בבקשת הסליחה על החטא בלבד. אלא אף להשליך כל העבירות ותוצאותיהם וכל המזיקים כולם "במצולות ים", להרחיקם מן היישוב שלא ישוטטו בין הבריות חלילה, אלא ייעלמו לגמרי מן העולם.

והבקשה "במצולות ים" רומז על מקום רחוק עמוק שאין בו שום אפשרות של חיים וקיום, כאשר אפילו אוויר לנשימה אין שם. והוא מובדל ביסודו מן היבשה שבה חיים ומתפקדים הבריות, ואילו הים אין בו מקום חיות וקיום. ולפיכך מבקשים אנו בתפילת התשליך, ורומזים על כל אותם מזיקים משחיתים להשליכם במצולות ים שלא יהי להם שום חיות וקיום.

וכאשר אנו אומרים בתפילת תשליך; "לא ירעו ולא ישחיתו. בְּכֹל הַר קְדָשִׁי, בִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ דְּעָה אֶת ה', בְּמַיִם לַיָּם מְכַסִּים" (ישעיה יא, ט). והיינו, שכאשר תמלא הארץ דעה את ה', וישמרו הבריות את נפשם וגופם ונשמתם כמשמרת דעת תוה"ק, - אז לא ירעו ולא ישחיתו כלל בעולם, שלא תתכן שום רעה או השחתה בעולם, וכל אותם כוחות הרע והחיצוניים יאבדו במצולות ים כמים לים מכסים. וכמו כן מבקשים ישראל בצלותא ובעותא בעת תשליך, להשליך חטאתם "במצולות ים", לא ירעו ולא ישחיתו ולא יבואו בינותינו כלל וכלל, רק ייעלמו לגמרי ויאבדו מן העולם.

[וכן רואים אנו ביציאת מצרים, שעל אף כל הנסים הגדולים במכות מצרים וביציאתם מצרים ביד רמה, עדיין דאגו וחששו ישראל מקליפת שר שלהם וחיילותיו, עד אשר "את רודפיהם ואת שונאיהם בתהומות טיבע", שאז "ראו בניו גבורתו ושבחו והודו לשמו", - בידעם שלא רק שיצאו ממצרים ועזבו את טומאתם ערות הארץ, אלא אף כל תוצאות העבירות וכל כוחות החיצוניים שנולדו שם כולם נאבדו ונטבעו בתהומות מצולות ים].

ויה"ר שיתקבלו תפילותינו ברחמים וברצון, ונזכה לגמר חתימה טובה, ולאורו של משיח בב"א.

טיש ערב יום הכיפורים תשפ"ג

עיה"ק ירושלים ת"ו

מאמר "כאילו התענה תשיעי ועשירי"

גדולת וסגולת ערב יום הכיפורים יותר מיום הכיפורים

א

כיצד יתכן להחשיב האוכל ושונה לשובע נפשו כמתענה שני ימים, ומהיכתי תיתי שהאוכל ושונה בתשיעי נכפל כמתענה תשיעי וגם עשירי

גרסינן במכילתין, שלהי פרק יום הכפורים (יומא פא:): "תני חייא בר רב מדפתי, 'וענייתם את נפשותיכם בתשעה' (ויקרא כג, לב), וכי בתשעה מתענין, והלא בעשור מתענין. אלא לומר לך, כל האוכל ושונה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי" ע"כ. וכ"ה בפרק קמא דברכות (ח.), ובפ"ק דראש השנה (ט.).

התמיהה מבוארת, מדוע תיחשב אכילת תשיעי כתענית תשיעי ועשירי גם יחד, כדדריש קרא 'מערב עד ערב' דמשמע תשיעי ואף עשירי בכלל. והלא אינו אוכל ושונה כי אם בתשיעי בלבד, ותסגי ליה במה שתחשב לו אכילת תשיעי כתענית.

וכדפירש רש"י על אתר, וז"ל: "והכי משמע קרא, 'וענייתם בתשעה', כלומר התקן עצמך בתשעה [כדי] שתוכל להתענות בעשרה. ומדאפקיה קרא בלשון עינוי, לומר לך הרי הוא כאילו מתענה בתשעה" ע"כ.

וצריך עיון אם כן, כיצד ומדוע נכפלת חשיבות אכילת תשיעי שתהא שקולה כשני ימי תענית, וכאילו התענה תשיעי וגם עשירי. דהא על כך אפקיה קרא לתשיעי בלשון עינוי, ללמדך שתתקן עצמך בתשעה כדי שתוכל להתענות ובזה הוי "כאילו מתענה בתשעה". ומהיכתי תיתי להחשיב האדם אוכל ושונה לשובע נפשו, שתיחשב לו אכילתו לא רק כתענית אותו יום שאוכל בו, אלא אף כמי שהתענה תשיעי וגם עשירי, עד כדי כך שתימצא אכילה ושניה נעימה של יום אחד שקולה וחשובה כמו שני ימים של תענית, וזה פלא, וצריך ביאור.

ב

באם שחיקת קטורת צריכה 'דקה מן הדקה' מדוע כל השנה סגי בדין 'דקה', וממה נפשך

ובברייתא דקטורת יום הכיפורים פ"ק דכריתות (ו): איתא: "ושלש מנין יתירין שמהן כהן גדול מכניס מלא חפניו ביום הכיפורים, נותן אותה למכתשת בערב יום הכיפורים, ושוחקן יפה יפה כדי שתהא דקה מן הדקה. כדתניא, 'דקה' (ויקרא טז, יב) מה תלמוד לומר, והלא כבר נאמר (שמות ל, לו) 'ושחקת ממנו הדק', מה תלמוד לומר 'דקה', כדי שתהא דקה מן הדקה" ע"כ.

והקשה כ"ק אא"ז זצוקללה"ה בספה"ק "תולדות אדם" (לערב יום הכיפורים): "ויש לדקדק, אם היה המצוה כך שתהיה 'דקה מן הדקה', אמאי לא צותה התורה שתהיה נוהגת בכל השנה, רק בערב יום הכפורים דווקא" עכ"ל"ק.

כלומר דממה נפשך, הלא הקטורת אותה קטורת היא ביום הכיפורים כבכל השנה, רק שמקטירה כהן גדול לפני ולפנים, אבל גוף מעשה הקטורת אינו שונה מבשאר ימות השנה. ואם כן באם מצוותה של קטורת צריכה להיות 'דקה מן הדקה', אף בכל השנה יחזירנה למכתשת כדי שתחזר אותה דקה להיות 'דקה מן הדקה'.

ובאם אין מצוותה בכך, וסגי לעשייתה במה שהיא 'דקה' בלבד, אחר שהוא שוחקה הדק היטב היטב הדק, מדוע אם כן נשתנה דין עשייתה בערב יום הכיפורים שנצרך להחזירה שנית למכתשת כדי שתהא יותר דקה, בבחינת 'דקה מן הדקה', וצריך עיון.

יסוד החתם סופר שיותר קשה לאכול לש"ש מלצום לש"ש

והנראה בעזה"י, ונתחיל ביישוב תמיהה הראשונה, דחשבינן לאכילת תשיעי שקולה כתענית שני הימים תשיעי ועשירי, ויתבאר מעלתו וגדולתו של ערב יום הכיפורים בכמה טעמים. עד שיימצא האי יומא עילאה של ערב יום הכיפורים גדול מיום הכיפורים עצמו, וגדולה השפעתו לעילא ולתתא יותר מהשפעת יום הכיפורים גופיה, כאשר יבואר.

וזה החלי באופן הפשוט, בהקדם מה דמרגלא בפומיה דהרה"ק בעל "כתב סופר" זצוקללה"ה בשם אביו מרן ה"חתם סופר" זצוקללה"ה, שיותר קשה לאכול לשם שמים מלהתענות לשם שמים, ושפתי פי חכם חן.

ומקור הדברים בסה"ק "תורת משה" (פרשת תצוה עניני פורים דף פב: ד"ה לקיים בתוה"ד), וזלה"ק: "ידוע, דנוח לאדם לייחד כוונתו רק לשם שמים בדברים המסגפים ומענים, כגון עינוי נפש ביום הכיפורים, יותר מהדברים אשר גם הגוף יהנה בהם, כגון מצות עונג שבת ושמחת יום טוב" עכ"ל"ק.

וביסוד זה של החתם סופר יבואר יפה בפשיטות מעלת אכילת ערב יום הכיפורים, שפשטות כוונתה קרובה יותר לשם שמים. ואף יותר ממצות עונג שבת ושמחת יום טוב, שכל עיקר אכילתה יש בה הכנת מצות התענית שלמחר. וזו היא הכוונה הפשוטה של 'כל האוכל בתשיעי ועשירי', וכלשון רש"י ז"ל בסוגיין (יומא פא: ד"ה כל האוכל בא"ד) שהובא לעיל (אות א): "התקן עצמך בתשעה [כדי] שתוכל להתענות בעשרה" עכ"ל.

ובזה נפתח פתחא ליישוב התמיהה (אות א) כיצד ומדוע תתגדל בכפלים אכילת ערב יום הכיפורים כשני ימים של תענית תשיעי ועשירי, שביסודו של החתם סופר למדנו שהאכילה והנאת הגוף שבה קשה יותר להתקיים מצוותו בה לשם השם, ויותר נוח לאדם לייחד כוונתו לשם שמים בדברים המסגפים והמענים, כמו שהביא הדוגמא מתענית יום הכיפורים ושאר חמשת עינויים שבו.

ולכן אחשביה רחמנא טפי להאוכל ושותה בתשיעי, לא רק כמתענה בתשיעי בלבד, שתימצא שוה אכילת תשיעי כתענית עשירי, אלא הוכפלה מעלתה כמתענה שני ימים תשיעי ועשירי, משום שאינו דומה העבודה מצד הגברא באכילתו כבתעניתו, שבאכילה לשם מצוה יותר משרת הוא לפני קונו מן התענית לשם מצוה.

וביאור טעמא דמילתא, לפי שבאכילתו והנאת גופו עם תאוות האכילה, אינו נפרד להיעזב מן הגוף וצרכיו כבתעניתו. אלא הגוף עצמו עם כל הגשמיות שבו ותערובת טוב ורע המעורב בשאור שבעיסה משתתפים בו בהנאת אכילתו, וחיך אוכל יטעם ויהנה גופו ובשרו בהנאת האכילה ושתייה.

מה שאין כן בצומות ובסיגופים, הרי הוא מייסר את גופו להתנתק מצרכיו ותאוותיו הפנימיים, ומסיע עצמו למקום אחר לעת עתה כשנותן בצום נפשו, והגוף מונח מן הצד, עד שיחזור עם סיום הצום להנאת תאוות האכילה ותשוקתה. ואין הגוף עצמו נכנס בעובי הקורה של קיום המצוה ועבודת קונו, כמו באכילת מצוה שצריך לשעבד את גופו והנאותיו הגשמיים לשם שמים. ולכוון באכילתו ושאר צרכיו הגשמיים שיהיו לקיום בריאות גופו ונפשו, כאכילת ערב יום הכיפורים כדי להתקין את עצמו וגופו לתענית העשור.

ובזה ניחא טעם הכפלת אכילת תשיעי כתרי יומי תשיעי ועשירי, שביום הכיפורים יותר קלה עבודת הגברא להתנתק כמו מלאך מגופו הגשמי, לובש לבנים ומתעטף לבנים אינו אוכל ואינו שותה ומסתגף, ואין בו כל כך טיפול ותיקון הגוף הגשמי עצמו להעמידו על מכונו הנכון בסדרי אכילות והנאות העולם כרצון שמים, רק שמתוך דיכוי ועינוי הגוף יתקרב יותר אל הנשמה הרוחנית ולרצון השם.

מה שאין כן בערב יום הכיפורים מתעסק האדם עם גופו, לעצב את עצמו וסידור צרכיו הגשמיים לשמים, וחודרת עבודתו בתוך הגשמיות ורעת התאוה שבשאור, ובתוככי הסתבכות הייצר צריך להחדיר הטיקון הטוב בסידור חיי הגוף כראוי וכנכון בכוונת תכלית לטובת שמים ולא כרצון הגוף העכור, ובכך ייסד לנו מרן ה"חתם סופר" שגדולה יותר מעלת זו העבודה, ושפיר שקולה כמי שהתענה תשיעי ועשירי.

מפורש בדברי בינה סגולת השפעת ומעלה ערב יום כיפור יותר מיום הכיפורים עצמו

ומתורתו של זקני צוקללה"ה בספה"ק "דברי בינה" למדתי, גודל מעלת עיצומו של 'ערב יום הכיפורים' והשפעתו הגדולה לעילא ולתתא יותר מביום הכיפורים.

והאריך בזה בכמה וכמה מקומות, וזל"ק בפרשת האזינו ושבת שובה (דף קפד. ד"ה אך בתוה"ד): "באמת קדושת 'ערב יום הכיפורים' גדול עוד יותר מקדושת יום הכיפורים, וכמו שאמרו חז"ל 'כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי', הרי מפורש, שמעלת ערב יום הכיפורים גדול עוד יותר".

כלומר, שמדייק מתוך שמעלה עליו הכתוב כמתענה תשיעי ועשירי, שנמצא מפורש מזה שמעלת ערב יום הכיפורים יותר גדולה וחשובה מיום כיפורים עצמו.

וממשיך ומפרש מילתא בטעמא: "וענינו הוא, כי הנה אמרו חז"ל (חגיגה טז.) שהאדם יש בו ג' דברים שדומה לבהמה, ובג' דברים דומה למלאכי השרת. וזה בחינת 'ערב יום הכיפורים' שישראל אוכלים ושותים בו, ומתקדשים בכל אלו הדברים הדומים לבהמה, כמו בחינת הדברים שנדמה בהם למלאכי השרת, מה שאין זה הכח למלאכים".

"ועל ידי שמקדשים עצמם בערב יום הכיפורים באכילה ושתייה, אזי מתעלים כל עניני הדברים האלו למקור עליון".

"ובזה ניכר כוח מעלת ישראל וממשיכים על ידי זה אור הקדושה מעין העתיד, שאמרו ז"ל (ברכות י:): שאין בו לא קנאה ולא שנאה וכו', אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, כי על ידי שניכר גודל מעלת ישראל, על ידי זה נתבטל כח הקיטרוג מעליהם" עכלה"ק.

והיינו כמבואר, שמתוך תיקון עבודת האכילה של ערב יום הכיפורים, החודרת לעצם טבעו וגופו של אדם, יתיישרו מידותיו ויתקדשו תאוותיו ורצונותיו כרצונו של מקום, באופן שאין בו לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, וכל שאר מרעין בישין שמעורבים ונבוכים בתוכו של אדם.

ועל כל בא האי יומא עילאה של 'ערב יום הכיפורים', להחזיר האדם אל הישרות כפי שעשה אלקים את האדם ישר, ובתהלוכות גופו וצרכיו כדת של תורה, ובכוונה ראויה להפוך גם שלושת הדברים שנדמה בהם לבהמה, כשאר הביא מפ"ב דחגיגה: "אוכלין ושותין כבהמה, ופרין ורבין כבהמה, ומוציאין רעי כבהמה", שאף בהם יתקדש גופו לצד הרוחני כשאר העניינים שדומה בהם למלאכי השרת, ולא שיהיה נוטה יותר אל הבהמיות להתנהג ח"ו כבהמה.

ה

תיקון עוון המר ועבירות החמורות ביותר בכוחו של ערב יום כיפור

ולפי דרכנו נראה במעלת האי יומא עילאה של ערב יום הכיפורים ועבודת אכילתו ותשובתו, שיש בכוחו לתקן אף עבירות קשים ביותר שבכל שאר ימות השנה אין התשובה מועילה להם, וביום גדול דנן שישראל מתעסקים בהכנת הגוף ואכילה ושתייה לצורך מצוה, ומשברים את ליבם בתשובת עבודת הכנה אל המצוה יותר מן המצוה עצמה כנודע, ניתן להמציא מזור ותרופה גם על העבירות החמורות והנוראות הללו, רח"ל.

וכענין המבואר בזוהר הקדוש פרשת ויחי (רי"ט): לגבי עוון הוצאת זרע לבטלה, שאין עליו תשובה רח"ל. וזה"ל: "אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו (ישעיה ג, יט). אמאי 'כי גמול ידיו', אמר רבי יצחק לאכללא מאן דזני בידוי לאפקא ולחבלא זרעיה בריקניא, איקרי 'רע' ולא חמי אפי שכינתא (תהלים ה, ה) 'כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע' וכו'. תא חזי, כלהו סלקין והוא לא סליק, מאי טעמא אינון קטלו בני נשא אחרא, והאי קטיל בנוי ממש, ואושיד דמין סגיאין. תא חזי, בשאר חייבי עלמא לא כתיב 'זירע בעיני ה', וכאן כתיב (בראשית לח, ו) 'זירע בעיני ה' אשר עשה', מאי טעמא משום דכתיב 'ושחת ארצה'".

"תנן אמר רבי יהודה, לית לך חובה בעלמא דלא אית ליה תשובה בר מהאי, ולית לך חייביא דלא חמאן אפי שכינתא בר מהאי, דכתיב 'לא יגורך רע'. אמר רבי יצחק, זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיה ס, כא) 'ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו'' עכלה"ק.

ומבואר בפשטות שאין תשובה מועלת לעוון חמור זה, שמקלקל את כל גופו מוחו נפשו וכל איבריו רח"ל.

אמנם בהאמור נראה להמציא עצה טובה ותיקון תשובה גם לעוון חמור זה בכוח יום הגדול של 'ערב יום הכיפורים'. שהרי כבר האריכו בספרים הקדושים שבתיובתא יתרה מהני גם לעוון זה, עיין באורך בספר "ראשית חכמה" שער הקדושה (פרק יז), וכבר הארכתי בזה בעזה"י בכמה מקומות, שאין לך דבר העומד בפני התשובה, עיין בספר "מבשר טוב כוח התשובה" [לימי השובבי"ם] עיש"ה.

וכבר הוכיחו מדברי הזוהר הק' עצמו בפרשת ויקהל (רצד:), שסיים שם: "והני מלי כד לא עבד תיובתא שלימתא, תיובתא דאיהי אתחזיא לחפייא על כל עובדוי" עיש"ש.

ולדרכנו עתה נראה לחדש בכוח האי יומא עילאה של ערב יום הכיפורים, שאף הוא יש בכוחו לתקן יותר בנקל גם עוונות החמורים הללו, של גילו עריות ואביזרייהו. שכן תחת מה שקלקל וחיבל והרס את עצמו ואת גופו ונפשו, בידי כוחות הסטרא אחרא והקליפות שחטפוהו, הרי הוא מתקן באכילת מצוה של ערב יום הכיפורים ותשובתו בלב נשבר, להחדיר התיקון והכפרה אל תוככי הגוף והנפש שנחבלו ונהרסו, ומחזירו על כנו ועל סדרו, להשיב הכל וליישרו בתיקון הגוף והנפש.

1

השלמת התשובה וזיכוך כל תוצאות הפגמים של העבירות והשלכות 'תופעות לוואי' שבתוצאת החטא

ותו נראה בעוצם מעלת תשובת ערב יום הכיפורים שבאכילה ושתיה בעבודת הגוף הגשמי, שיש בכוחה להחדיר וליישב התשובה של הימים הללו בסידור נאה ומתוקן.

דהנה מדרכי התשובה, גם לאחר ששב החוטא ועזב את חטאו, שעדיין נשארים פגמים רבים ו'צלקות' העבירה בעצמו, ורושם העבירות לא נמחה בתשובה בלבד.

וכדוגמת החולה שנתרפא, שאף כי יצא ממחלתו וניצול מגוף החולי עצמו, עדיין נשארים בו 'תופעות לוואי', ותקופה ארוכה לאחר מחלה קשה נדרשת להתאוששות והחלמה עד שיחזור בריא ושלם לאיתנו הראשון כידוע.

וכמו כן הוא בחולי הנפש, שגם לאחר התשובה והתעניות והתפילות הרבות כדי לחלץ עצמו ממחץ העבירה הקשה ששלטה בו, עדיין רישומם ניכר, והפגם והקלקול שנטבע בנפש לא בנקל לנקות ולזכוכו כדי להפקיע כל תוצאות ותופעות הקלקול שחדר בו בעבירותיו, וצריך לזה מדרגות קשות יותר שבתשובה כדין 'קטן שנולד' ובריה חדשה. [עיין בספר "מבשר טוב – תיקוני תשובה וכפרה" באורך].

אך בכוחו של יום הגדול דנן, ערב יום הכיפורים, שגדולה תשובתו וכפרתו ותיקונו יותר מיום כיפורים עצמו, ניתן לזכך ולתקן משלם אף את כל הפגמים הקשים שנדבקו בעבירות, ולהעלים ממנו את כל התופעות לוואי ותוצאות העבירות. – כמו שנתבאר בגדולת תשובת אכילת ערב יום הכיפורים להיכנס ולחדור בתוככי עצמיות האדם, ולזכך אותו מבפנים בעצמו של אדם, כדי שייצא נקי וזך מתוך תיקון הגוף וטבע האדם עצמו, וממילא ימצאו מתוקנים גם כל הפגמים הנלווים ושאר תוצאות החטא.

כי חודר התיקון ויורד בדיוק אל תוככי מקום שהפגם והקלקול שולט, ואינו מתקנו רק מבחוץ בפרישות מן הגוף בסדר תעניות וסיגופים, אלא בהיפך הרי הוא נוקב ויורד אל עצם הרע שבגוף לזכוכו ולתקנו לטובה, ודו"ק.

2

יישוב התולדות אדם בחיבור 'דקה מן הדקה' לכל פושעי ישראל וכל מיני חלבנה בכוח שחיקה היפה של תיקון ערב יום הכיפורים

ועתה נבוא אל היישוב בדין 'דקה מן הדקה' שפתחנו (אות ב) לגבי שחיקת הקטורת של ערב יום הכיפורים, ומדוע נשתנה דינה וגדרה של אותה קטורת להיותה 'דקה מן הדקה' יותר מבשאר ימות השנה.

ותירץ בזה זקני הקדוש זצוקללה"ה ב"תולדות אדם" הנ"ל, וזל"ק: "ונוכל לבאר, על פי מה שאומרים בשם הבעל שם טוב זצלה"ה, באם שתשעה בני אדם טובים עומדים ומכינים את עצמם להתפלל, יקחו את העשירי איש אשר הוא מעורב טוב ברע, שעל ידם גם הוא נתעלה למעלה".

"למשל אם לוקחים תשעה עצים יבשים ומדליקין, ומניח ביניהם את העשירי עץ לח, גם כן מעלה שלהבת עמה".

"ומשום הכי, בשאר ימות השנה שאין הקדושה מאיר כמו ביום כיפורים, אז קשה להתערב עמהם היטב כל כך. – זולת ביום הכפורים, שאז מאירים לכנסת ישראל מאור אין סוף, ובהכרח מגיע הארה לכל אחד ואחד, משום הכי יכולים להתערב עמהם היטב יותר מבכל השנה. ואז המצוה להתאחד עמהם ביחוד גמור, כדי שיהיה גם להם עליה על ידי התאחדות".

"וזה הענין שביום הכפורים היה צריך להיות הקטורת דקה מן הדקה, כי 'חלבנה' שהוא אחת מסימני הקטורת, מרמז על אנשים הפחותים, כמאמר רז"ל (כריתות ו:). וביום הכפורים, שיכולים להתחבר עמהם יותר, מפני שמגיע גם להם הארה, צריכים לייחדם עם כל ישראל ביחוד גמור, ועל ידי זה תהיה להם גם כן עליה כנ"ל. ועל זה מרמז מלשון 'דקה מן הדקה', שנתערב הכל היטב ומתאחדים כראוי" עכ"ל".

וכוונת קדשו, למה שאמרו בסוגיא דקטורת פ"ק דכריתות שם (ו:): "א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא, כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע, ומנאה הכתוב עם סממני קטורת. אביי אמר מהכא (עמוס ט, ו) ואגודתו על ארץ יסדה". והיינו, דילפינן מן החלבנה שמצד עצמה ריחה רע, ואינו עשב המתאים לריחות טובים כלל. אך כאשר הוא נתון באגודה אחת יחדיו עם שאר סממני הקטורת ונשחק עמהם, ומשתלב ריחו הרע להתערב ולהתחבר עם ריח שאר סממנין, הוא נמצא מוסיף ומטיב את כלל הקטורת כולה, ויחדיו מתקבל ריח נייחוח לפני ה'.

ומכאן למדו על רשעי ישראל הנמשלים לחלבנה, שריחם רע ומצד עצמם נודף הסירחון ומדחה אותם חוצה. – מכל מקום בהתחברותם יחדיו באגודתם עם כלל ישראל, יהיה גם להם עליה. וכמו שהביא מהבעש"ט ז"ע על העשירי למנין שאף אם הוא איש רע מעללים יהיה לו תיקון במנין של ישראל כשרים, כאשר המשיל זאת לעץ הלח הנכנס באגודת העצים היבשים שאף הוא יתלקח עמהם בלהב אש קודש.

ובזה גדול כוח יום הכיפורים מבשאר ימות השנה, שאין הקדושה זורחת ומאירה כביום כיפורים, וקשה להתערבות החלבנה ופושעי ישראל כל כך. אבל בהארת יום הכפורים המאירים לכנסת ישראל מאור זרוע לצדיק אור אין סוף ב"ה. תגיע בהכרח ההארה אף לפושעי ישראל ולכל מיני 'חלבנה'.

ועל כן נשתנה מצוותה של קטורת דיום הכיפורים להיותה 'דקה מן הדקה' יותר מבשאר ימות השנה, לרמוז על שחיקתן יחדיו יותר בהתחברות מבשאר ימות השנה, ויכולת כל החוטאים והפושעים שבחלבנה להתעלות ולהגיע לתיקונם השלם.

ובנתיבות דרכנו בבנין גודל מעלת 'ערב יום הכיפורים' נראה בעומק שורש כוח חיבור 'דקה מן הדקה' של החלבנה באור זרוע של קדושת יום הכיפורים, ששורשו נובע ומיוסד בעיקר בכוחו של 'ערב יום הכיפורים', שבתוצאת תיקונו הגדול מתחברים אנו עם כל מיני חלבנה ביום הכיפורים.

שכן עיקר עבודת 'דקה מן הדקה' נעשית בערב יום הכיפורים, כמ"ש בגמרא "ומחזירין למכתשת בערב יום הכיפורים ושוחקן יפה יפה כדי לקיים מצות 'דקה מן הדקה'". והרי מבואר כל מצות החזרתה למכתשת ושחיקתה 'דקה מן הדקה' בערב יום הכיפורים, ואין יום הכיפורים בזה אלא תוצאה דממילא מעבודת שחיקת ערב יום הכיפורים.

ומבואר היטב על פי מה שייסדנו, שתיקון וזיכוך ערב יום הכיפורים חורד ונוקב פנימה על תוככי הרע, ומתאים ביותר להתערב כל מיני 'חלבנה' שיש בישראל, הן החלבנה החיצונית של פושעי ישראל רח"ל, והן 'חלבנה' הפנימית ברע הפנימי המקנן בתוכו של אדם, מקום שריח סרחונו נודף רח"ל. – שמתוך תיקון הגדול של ערב יום הכיפורים באכילה ובשתיה ובהנאות הגוף, שנתבאר שנוקב ומתפתל אל תוככי רעת האדם פנימה, הרי בשחיקתו של ערב יום הכיפורים 'דקה מן הדקה' יימצא עליה ותיקון טובה גם לאותה חלבנה, וממילא יעלו ויבואו כל אותם מיני חלבנה בתיקון יום הכיפורים.

[וכן כתב ה"לבוש" (סימן תריט ס"א) שמהאי טעמא מתירים אנו בכניסת יום הקדוש, על דעת המקום ועל דעת הקהל בשיבה של מעלה ובישיבה של מטה 'להתפלל עם העברנים'. "משום דאמרין (כריתות ו:): כל תענית ציבור שאין בו ממושעי ישראל אינו תענית, שהרי חלבנה ריחו רע ומנאו הכתוב עם סממני הקטורת" ע"כ].

והלום עינינו הרואות דבר פלא, באמיתת דברי זקני הקדוש הנ"ל בעירוב 'חלבנה' שבישראל דקה מן הדקה. כאשר ידוע בכל תפוצות ישראל שנוהרים המוני פשוטי עמך בית ישראל ביום הכיפורים לבתי כנסיות. וביותר ניכר הדבר ובולט במקומות המרוחקים שבמדינת הים, שרבים מישראל שאין דורכים בבית הכנסת בכל ימות השנה כלום, ואף

אינם מניחים תפילין, ואינם שומרי תורה ומצוות בכל ימות השנה, וביום הכיפורים ניצת בהם הניצוץ פנימי חלק אלקי ממעל שבשורש חיות נשמתם, ונוהרים כל אלה סוגי 'חלבנה' באלפיהם להתפלל ביום הכיפורים בבית הכנסת.

וכל זאת הגעתם מתוך התאחדות כנסת ישראל בשחיקת חיבור כולם יחדיו 'דקה מן הדקה' שבערב יום הכיפורים, כמנהגם של כל פשוטי ישראל אף הרחוקים להתברך בערב יום הקדוש בחתימה טובה, ומתפייסים ומתרצים זה עם זה, שנקבע בכל בית ישראל ליום ריצוי ומחילה, ומתוך אותה שחיקת סממני נפש ישראל בכללות ובפרטות בערב יום הכיפורים 'דקה מן הדקה', זורח ממילא אור הגדול של יום הכיפורים, יום אחד בשנה שכל בית ישראל שומרים עליו כל אחד לפי מה שהוא, ורבים הבאים לבתי כנסיות ביום הקדוש והנורא.

ח

יישוב 'דקה מן הדקה' אף לאנשים הטובים ותלמידי חכמים לחזור למכתשת התורה ומצוות שלהם לנפותם מכל סיג ופגם של פניות וגאות

בדרך נוספת ובענין אחר קצת, מיישב התולדות אדם לפי דרכו דין 'דקה מן הדקה' של ערב יום הכיפורים. וז"ל: "ועוד נוכל לומר, כי זאת ידוע אשר כל אחד מישראל צריך להתוודות ביום הכיפורים על חטאיו. ובודאי על העבירות גדולות, הקנאה והתאוה והכבוד וכדומה, בודאי כל אחד עושה תשובה גמורה. אך אותן האנשים שלומדים ומתפללים ועושים מעשים טובים כל השנה, אך אינם בשלימות, כי יש בהם פניות ומחשבות זרות רחמנא ליצלן – אפילו הם נקיים מכל הנ"ל, רק שהתורה ומצוות המה בלא דחילו ורחימו, גם כן לא פרחת לעילא (תקו"ז תי"י, ח"ג קכג):".

"ואיש אשר אלה לו, הוא בעיניו צדיק גמור, שהוא לומד תמיד ועושה מצוות ומעשים טובים, ואינו שם אל לבו לעשות תשובה עבור כל הנ"ל, ולהעלותם לפני הבורא יתברך שמו. – וזה נקרא בחינת 'דקה', שהוא עובד ה' לפי דעתו".

"ובערב יום הכיפורים צריך לראות שיהיה הבחינה 'דקה' שלו 'מן הדקה', היינו שיראה להעלות לפני השם יתברך כל התורה ומצוות שעשה, ויקבל עליו להבא לעשות תורה ומצוות בדחילו ורחימו כראוי".

"וזהו 'ומחזירם למכתשת בערב יום הכיפורים, כדי לקיים מצות דקה מן הדקה'. הכוונה בזה, שגם ה'דקה', הם התורה ומצוות ידיק היטב, שיהיו 'דקה מן הדקה', היינו שיהיו נקי מכל סיג".

"וזה מה שאמר הכתוב (ויקרא טז, ל) 'כי ביום הזה יכפר עליכם כו' לפני ה' תטהרו', היינו אפילו אותן האנשים אשר המה 'לפני ה'', שעוסקים בתורה ומצוות כל השנה, אך לא בשלימות, גם כן 'תטהרו' ביום הכיפורים" עכ"ל ט".

מבואר לפי דרכנו השנית, גודל כוח תיקון שחיקת 'דקה מן הדקה' של ערב יום הכיפורים, שבכוחה להעלות ולתקן אף האנשים אשר 'לפני ה' המה, תלמידי חכמים הלומדים ומתפללים ועושים מעשים טובים, אך היצר מבלבל את מוחם וליבם להתדמות בעיני עצמם כמו צדיק גמור, מחמת חוסר והעדרת שחיקת 'דקה מן הדקה', שצריכה לתקן בתשובה גם על המצוות ותורה והמעשים טובים, שמתערבים בהם הרבה פניות ודברים שאינם טובים וישרים רח"ל, ומתערבים בתוכם כל מיני סיג ופגם בלא דחילו ורחימו כראוי, ונמצא אף האנשים הטובים האלה מעורבים בתערובת טוב ורע.

ועל כך נצרך כוח תיקון 'ערב יום הכיפורים' החודר בפנימיות לחדרי לב ונפש כמו שנתבאר, כדי שיחזיר למכתשת אותם תורה ומצוות שוב לחזור ולכותשם הדק היטב היטב הדק, עד שיהיו בבחינת 'דקה מן הדקה' כראוי, להתקיים בהם 'לפני ה' תטהרו', בכוח סגולתו המופלאה של תיקון 'ערב יום הכיפורים' כמבואר.

על דרך שכתב א"ז זצוקללה"ה בספה"ק "תולדות אדם" במקום אחר (לשבת שובה ד"ה אשרי איש בתוה"ד), וזלה"ק: "כמו ששמעתי בשם הרבי מלובלין זצלה"ה זי"ע, שפעם אחד היה הרבי זצ"ל מצפה מאוד שהגאולה שלימה יהיה באותה השנה, ולא עלתה. ואמר להה"ק היהודי זצלה"ה זי"ע, שאנשים הפשוטים כבר עשו תשובה גמורה, ומצדם היה יכול להיות הגאולה. אך עיקר העיכוב היה מאנשי מעלות, כי קשה להם לבוא לידי שפלות מחמת המעלות שיש בהם, ואי אפשר להם לבוא לידי תשובה גמורה" עכ"ל ק".

והיינו נמי מחמת העדר שחיקת 'דקה מן הדקה', שנדמה להם לאנשי המעלה שכל פעלם זך וישר, הדק היטב היטב הדק, ואינם מוצאים בעצמם בנקל את החיסרון, ולכן קשה להם לבוא לידי שפלות ותשובה גמורה. – ועל כך בא

תיקון תשובת יום הכיפורים דנן 'לפני ה' תטהרו', שגם אלו שלפני ה' יזכו להחזיר את עצמם למכתשת, לבדוק ולמצוא היטב בבדקי הנפש עד כמה חסרים הם מן השלמות ורחוקים מהשי"ת, ובפרט כשמתגאה לבבם ברום לב מחמת מעלותם, הרי הם נמצאים עומדים בחיסרון הגדול ביותר של הגאות, כד"א (משלי טז, ה) "תועבת ה' כל גבה לב".

וכשיזכו לתיקון זה של 'דקה מן הדקה', ימלא ליבם שפלות ויבינו שדעתם ומעלתם כאין וכאפס לעומת הדעת הנכונה והתפקיד שמוטל עליהם להתעלות ולפעול יותר ויותר, ובזה יזכו גם הם לתשובה השלמה ולהתקרב 'לפני ה' תטהרו'.

ט

הלכה למעשה הנלמד לנצל סגולת 'ערב יום הכיפורים'

המורם, גודל יקרת ערכו המופלא של האי יומא דנן 'ערב יום הכיפורים', שמן הראוי לנצל סגולתו לשוב בתשובה בלב נשבר, ולתקן בתוככי החיים הגשמיים, ובתוך עשיות הגוף של יום זה באכילה ושתייה ושאר מלאכות היום, לעשותם מתוך תשובה פנימית, שיש בכוחה לתקן ולהאיר נשמת ישראל יותר מיום הכיפורים עצמו.

שכן יום הכיפורים בודאי גדול כוח טהרתו 'לפני ה', שהרי יום עשירי הוא לעשרת ימי התשובה שיש בהם יותר קרבת אלקים טוב, וכד"א בעשרת ימים אלו (ישעיה נה, ו) "דרשו ה' בהימצאו קראהו בהיותו קרוב". – אבל יותר ממנו תגדל מעלת יום התשיעי השקול כמו תשיעי ועשירי גם יחד כמבואר, והכנה למצוה גדולה מן המצוה, כאשר לבבות ישראל הומים מפחד יום הדין הקרב ובא, וחוזרים בפנימיות לב בתשובה שלמה, להתרצות ולהתפייס איש את רעהו ואיש את קונו, ומתוך אותה הכנת לב ונפש שמכין איש ישראל את עצמו ואת לבבו להתקרב ביום הקדוש 'לפני ה', מתוך אותו בירור וזיכוך שבתוככי הגוף ועשיות אכילה ושתייה ושאר ענייני הגוף מתברר יותר תיקונו מתיקון תשובת יום הכיפורים עצמו, וזהו חידוש נפלא ודו"ק.

ויתרה מזו מבואר בתורת זקני זצוקללה"ה ב"דברי בינה", שאף למעלה בשמים יותר יש לפניו יתברך קורת רוח ותענוג בעבודתם של ישראל בערב יום הכיפורים.

וזל"ק (יוהכ"פ קסח. ד"ה והנה): "דהנה ענין החמשה עינויים, שהשם יתברך ציוונו להתענות ביום הכפורים, צריך להבין זה, הא גם בלא זה יוכל לעבוד אותו יתברך".

"אך האמת הוא, שענין התעוררות הרחמים על כנסת ישראל על ידי החמשה עינויים, הוא כמו למשל מלך גדול שרואה את בנו יחידו האהוב לו שאינו רוצה לאכול – מגיע לו צער מזה, ועל ידי זה עושה לו רצונו. כמו כן כביכול, על ידי שרואה השם יתברך צערן ועינויין של ישראל על ידי זה מתמלא עליהם רחמים".

"וזהו דווקא אם האדם עובד השם יתברך במעשים הגשמיים, על ידי אכילה ושתייה בקדושה ובכוונה הראויה, ועושה לו נחת רוח למעלה באכילתו, אז שייך ענין הצער במניעתו מזה".

"וזהו הפירוש 'כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב וכו', היינו שאם האדם אוכל ושותה בכוונה הראויה, ומגיע לו יתברך מזה נחת רוח. – אז 'מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי', היינו שעל ידי זה יהיה בחינת התעוררות הרחמים למעלה, על ידי התענית והחמשה עינויים כנ"ל, והבן" עכ"ל הזך.

ומבין בתרי דברי קדשו אנו למדין, שיותר יש קורת רוח ותענוג להשם יתברך באכילתם של ישראל בערב יום הכיפורים מתעניתם וסיגופם שביום הכיפורים עצמו. כאשר המשיל זאת במשל הנאה של המלך שרואה את בנו יחידו בצער וממאן לאכול את ארוחתו, ומסתגף ומתייסר, שכשנותן אביו עינו בצער יכאב ליבו וידווה על כך.

מה שאין כן בעבודתם של ישראל באכילה ושתייה של ערב יום הכיפורים 'בקדושה ובכוונה הראויה', הרי מכך נעשה תענוג ונחת רוח יותר לפניו יתברך לעילא, שבמקום שתצטער שכינה בצער סיגופם של ישראל 'קלני מראשי קלני מזרועי', תעלה שמחה לפניו בשמחתם של ישראל בשלמות הגוף והנפש בערב יום הכיפורים.

וממילא בתוצאה מאותה נחת רוח שנפעלת לעילא בערב יום הכיפורים, כאשר למחרת ביום הכיפורים נמנעים מאותה שמחה ומצערים את עצמם, אז ממילא עושה להם השי"ת בקשתם, כדוגמת המלך שכשרואה בצער בנו יחידו וכואב ליבו ודואב בעדו, ממחר לעשות על הצטרכותו ובקשתו. ומתוך כך משפיע השי"ת ביום הכיפורים מחילה סליחה וכפרה, והכל נובע מתוצאת אותה קורת רוח שעלתה לפניו מאתמול, כשאכלו ושתו לשם מצוה

ולשם שמים, ריח ניחוח אשה לה', שאמרתי ונעשה רצוני, באכילה ושתיה בתשיעי, שהעלה אותה הכתוב כמשקל תענית תשיעי ועשירי יחדיו.

ולפיכך יש לנו לנצל מאוד סגולת זה היום, שזוכים לו ישראל קדושים פעם אחת בשנה, יום תיקון מופלא של 'ערב יום הכיפורים', להשיב אל מכתשת כל דברים הצריכים להתבוננות תיקון והשתנות עצמו של אדם לטובה, הן בכל ענייני 'חלבנה' שבפרט ובכלל, לתקנם ולהעלותם, סור מרע ועשה טוב, להתיישר איש איש בטוב. וכן בהשלמת התשובה בכל תופעותיה ותוצאותיה שנתבארו בהתיישרות תשובת ערב יום הכיפורים. וכן בתיקון כל ענייני 'דקה' של תורה ומצוות ומעשים טובים, שיזדככו ויתלבנו יותר לבחינת 'דקה מן הדקה כמבואר, "לפני ה' תטהרו".

כן יתן השי"ת שנזכה להתקיים בנו תשובה שלמה זו של ערב יום הכיפורים כראוי לו, שתביאנו לגמר חתימה טובה, עדי נזכה לתשובה השלמה של ישראל בביאת גואל צדק במהרה בימינו, אמן.

טיש מוצאי יום הכיפורים תשס"ז לפ"ק

פעיה"ק ירושלים תובב"א

מאמר

תוספת יום הכיפורים מלפניו ומלאחריו

סדר קנין תשובת יום הכיפורים

א

סיבבה תוה"ק את יום הקדוש בימים טובים מלפניו ומלאחריו, ותרווייהו ביו"ט של ימי חול בדוקא, ללא קידוש הזמן כמועד רגיל - והדבר צריך תלמוד

מתניתין (יומא ע.); "הביאו לו בגדי עצמו ולבש, ומלויין אותו עד ביתו, ויום טוב היה עושה לאוהביו, בשעה שיצא בשלום מן הקודש". ומוכח ממה שהי' הכהן גדול עושה "יום טוב" לאוהביו במוצאי יום הכיפורים, שהוא עת שמחה ויום טוב לישראל.

וכן הוא להדיא בלשון הרמ"א, שמוצאי יוהכ"פ יו"ט הוא, שפסק בשו"ע (סי' תרכד ס"ה) בהאי לישנא; "ואוכלים ושמחים במוצאי יום הכיפורים דהוי קצת יום טוב (טור מהרי"ו, א"ז) עכ"ל. - הרי שפסק דמוצאי יוהכ"פ הוי קצת יום טוב.

ובלשון הטור (או"ח סימן תרכד); "ואוכלין ושותין בשמחה, דכתיב (קהלת ט, ז) לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך וגו'".

ומקורו טהור במדרש (קה"ר ט, ז) וזה"ל; "וביום הכפורים מתענין כולן, והקב"ה מתיר להם עוד שליש מעונותיהן, עד שמתענין אנשים ונשים וטף מוחל להם הקב"ה את הכל, ואומר מה דאזל אזל, מן הכא ולהלן הוא חושבנא. יצתה בת קול ואומרת להם, 'לך אכול בשמחה לחמך' כבר נשמעה תפילתכם" ע"כ.

ומשמע שחוגגים היו"ט הסעודה והשמחה על מחילת העוון וקבלת העבודה, במוצאי יוהכ"פ דוקא. - אף כי לכאורה כבר עבר יום הכיפורים, והוא כיום חול רגיל. - מכל מקום מוכח מן המדרש והפוסקים שבחרו בדווקא לחגוג היו"ט לאחר יוהכ"פ, ולא ביום המחילה עצמו כי אם לאחריו.

והדבר צריך תלמוד, שלכאורא עדיפא לחגוג זו השמחה בזמנה, בעת חלות המחילה והכפרה. והיכן מצינו כזאת שתהיה חגיגת השמחה לאחר עבור יום המאורע, הלא בכל שאר ימים טובים נחגגת השמחה ביום המאורע עצמו.

והאומנם הדבר מוכח בשיטת רוב הראשונים, שמוצאי יום הכיפורים שייך הוא עדיין ליום הכיפורים. שכן נראה ממה שפסק הטור (סי' תר"ח), דאע"ג דשאר ימים המקודשים אין להם תוספת מן התורה, מ"מ תוספת יום הכיפורים מן התורה אפילו לענין מלאכה. והוא ע"פ ש"ס מפורש בביצה (ל). דתוספת יוהכ"פ דאורייתא ע"ש וברא"ש (ריש פ"ד דביצה) בשם בעל העיטור. והרשב"ץ ז"ל מנאה למצוה זו של תוספת יוהכ"פ במנין המצוות עשה, עיין תשב"ץ (ח"ב סימן מ"ז בשם י"א) עיין שם. וכבר האריכו בזה האחרונים הרבה [עי' מנחת חינוך מצוה שיז אות ג. ובפרי צדיק קונטרס שביתת שבת אות ז ועוד].

ומיסודה של זו המצוה עשה דתוספת יוהכ"פ מוכח ברור, שקשור ומחובר הוא מוצאי יום הכיפורים אל קדושת יום הכיפורים, ונמשכת ובאה קדושת הזמן של יוהכ"פ עצמו אל הלילה שלאחריו. - ובזה מובן מאד ההלכה הקודמת שהזכרנו מענין חגיגת השמחה והיו"ט במוצאי יוהכ"פ, מכיון שהוא עדיין ממשיך ובא גם אל הלילה שלאחריו.

אלא דהא גופא צ"ב באה"ט, וערבין ערבא צריך, מאי שנא האי יו"ט דיוכ"פ משאר ימים טובים, שציוותה תורה על תוספתו, והמשיכה קדושתו אף אל תוך ימי החול וללילה שלאחריו.

איברא חזינן דכמו כן ממש באה המצוה של תוספת יום הכיפורים גם מלפניו, שכשם שהמשיכה תורה קדושת הזמן דיוהכ"פ לאחריו, הקדימתו כמו כן מלפניו אל תוך ימי החול. ואנו מצווים להוסיף בקדושת יום הכיפורים גם מן הזמן של ערב יום הכיפורים, והוא קדוש מדאורייתא בקדושת יום כיפור כמבואר.

וכמו כן הוא גם לענין השמחה והיו"ט, שכן עיוהכ"פ נמי יו"ט הוא, ואף בו מצווים אנו על האכילה והשתיה. וכבר נתבאר במאמר דעיוהכ"פ מה שדייק זקני הק' זצלה"ה בדברי בינה (לעיוכ"פ דף קע טו"ב ד"ה ובזה) ממה שאמרו (יומא פא:) "כל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי". שיו"ט דעיוהכ"פ כוחו גדול יותר אף מיום הכיפורים עצמו, שהרי שקול כתשיעי ועשירי יחד עיש"ה ובמשנ"ת שם בעזה"ת.

- והנה אף בהאי יום טוב שלפניו חזינן שאינו יו"ט גמור להיאסר במלאכה, ולהתקדש במקרא קודש, והרי הוא כיום חול רגיל ומותר במלאכה ואף על פי כן יום טוב הוא, וחוגגים אותו ישראל בשמחה וקדושה יתרה.

נמצינו אפוא למדין בסיכום הענין, שהדבר בולט במוחש שסיבבה תורה את יום הקדוש בימים טובים מלפניו ומלאחריו, ובדוקא בימים טובים של ימי חול, ושלא לקדש הימים הללו בקדושה מיוחדת לעצם הזמן ככל יו"ט, אלא שיישאר ימי חולין ואעפ"כ תמשך אליהם קדושת יו"ט דיוהכ"פ.

ומעתה מה מאוד נצרך כל ענין זה לטעם ולביאור, על מה ולמה נצרך הוא יום הכיפורים לימים טובים שיסובבוהו מלפניו ומלאחריו. – ומדוע צריכים הם להיות ימים טובים של חולין דווקא, ולא בקדושת הזמן להתקדש כשאר ימים טובים ומועדים וצ"ע.

ב

חיבור קדושתו העצומה של יום הנורא והמקודש אל שאר ימי החולין שבשנה, הוא כדי שלא יהי' מושגב ומופרש מהם לעצמו. מכח הימים טובים של חולין הסובבים אותו מלפניו ומלאחריו

ואשר ייראה בעזה"ת, הנה כלפי פעולתו והשפעתו של יום הכיפורים עצמו, בטוחים הם ישראל בהשי"ת, שבודאי נעשה הנס, ונמחלו ונתכפרו עוונותיהם, כאשר הבטיחה תורתנו הקדושה (ויקרא טז, ל) "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עַל יְכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאת יְכֶם לִפְנֵי ה' תְּטַהְרוּ". והרי אנו בזה כמ"ש בטור לענין הדין דר"ה (סימן תקפא); "ורוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש וכו', אבל ישראל אינן כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים, ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם, ואוכלין ושותין ושמחין ברה"ה, לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס וכו'". וכמו כן הוא לענין חתימת הדין ביום הכיפורים שבטוחים אנו שנעשה עימנו הנס ברוב רחמיו וחסדיו. ונמחלו ונתכפרו עוונותיהם של ישראל יחד עם התשובה שביום זה כדת של תורה. [וכבר ביארנו שם מהותו ושורשו של זה הביטחון שבטוחים ישראל קדושים. יעו"ש ואין מן הצורך לכפול].

ברם עיקר הקושי נעוץ בהמשכת פעולת השפעת זה היום אל הימים שלאחריו ולמשך כל השנה כולה. שתתקיים תשובתנו בידינו, והבריה החדשה שנעשו ישראל באלו הימים המקודשים תשאר בהתחדשותה, ויידעו ישראל את אשר לפניהם, ולהכניס את קדושתו הנוראה של יום הכיפורים שעל"ט אל תוך ימי החול והחולין, וכלשון המדרש שהעתקנו לעיל, שאומר השי"ת "מה דאזל אזל, מן הכא ולהלן הוא חושבנא". שהרי בודאי אין סופה של תכלית רק בהתקדשותם של ישראל כמלאכים ליום אחד בשנה בלבד, אלא צריכים אנו למשוך ולינוק מקדושתו הנוראה והנשגבה של יום הקדוש, אל כל ימי השנה.

וכענין שאנו רואים בשאר זמנים המקודשים ומועדי השנה, שהם נקראים "שלוש רגלים", על שם היותם רגליים' שכל השנה נשענת עליהם, שכוחם והשפעת קדושתם של הרגלים נמשכת לכל ימות השנה כולה, בכל רגל לפי עניינו ומהות קדושתו. כאשר מכח המועדים וקדושת הרגלים מחזיקים ישראל מעמד בגו"ר ובקדושת ישראל והתורה בכל ימות השנה.

וכמו כן הוא בענין השפעת קדושת יום הכיפורים, שצריכה להאיר ולהזריח אורה הנערב והנאצל הזרוע מימות המשיח [עי' באורך דרשת כל נדרי], אל כל ימות השנה כולה. שלא תפרח חלילה ותתמוגג קדושתו והשפעתו העצומה של יום זה מנפש ישראל. ותישאר הרישומא חקוקה וחתומה בליבם של ישראל.

וזו העבודה של המשכת הקדושה אל תוך החולין, קשה היא ביותר. ובמידה מסוימת עוד יותר קשה מעבודת עיצומו של יום עצמו. שכן בעת היות קדושת היום חופפת עלינו ונר יוהכ"פ דולק בנשמתם של ישראל, מסייע היוהכ"פ עצמו ומשפיע ומזריח מאור זרוע לצדיק וכו' לעורר ליבם ונשמתם של ישראל לפעול ולעשות כל עבודות היום הקדוש והתשובה והצעקה וכו'.

– אך לאחר עבור קדושתו של יום, ועם סילוק השראת השכינה המיוחדת בתקיעת השופר, כאשר יוצאים ישראל אל החולין שבימות השנה הרגילים. היא עבודה קשה עוד יותר להמשיך ולהנציח את קדושת היום בליבנו ונפשנו, ולהישאר דבקים בהשפעתו, שיהי' רישומו ניכר עלינו אל כל השנה כולה.

ואף גם זאת נראה שיותר קשה היא המשכת קדושת יום הכיפורים לתוך השנה, מבשאר מועדים ורגלים. שכן הרגלים נסדרו באופן זה להיות רגליים לשנה, ונקבעו בסדר שלשה פעמים בשנה כדי להמשיך הקדושה ממועד אחד עד השני. [וגם סגולת ימי "חול המועד" בקדושת הזמן שבחול נתייסדה לזו הסיבה, שיתחברו ויתמזגו קדושת הרגלים עם ימות החול, ובכך תוכל להמשך השפעתם ברו"ג לימות החול שבשנה]. – מה שאין כן ביום הכיפורים, שמרוב עוצם קדושתו הנשגבה והעליונה מאוד, אינו בא אלא ביום אחד בשנה, וקשה מאוד לחבר ולקשר קדושה עליונה שכזו לימים של חולין. וגם בהיותו בפעם אחת בשנה בלבד, צריך להמשיך קדושתו על פני שנה שלמה מיום כיפורים זה עד יום כיפורים הבא עלינו לטובה. שתתקיים התשובה והיטהרותם של ישראל למשך כל השנה, ללכת בדרכי ישרים ונכוחים בתוך סדרי ימות החולין ועסקי העולם שבמשך השנה.

ובזה נראה ליישב טעם ויסוד אלו הימים טובים שתקנה תורה לפני ואחרי יום הכיפורים, בכדי להמשיכו ולחברו אל תוך ימות החולין ולכל השנה כולה. שלא יהי' מרוב גובה ועוצם קדושתו נפרד לגמרי משאר ימות השנה. כאשר הוכחנו בדרשת כל נדרי, שהוא בעצם יצירתו מעולם אחר לגמרי, ולא מאותה יצירת זמן של שאר ימים בשנה. כדאיאתא בתנדא"ר (פרק א); "ימים יוצרו ולא אחד בהם (תהלים קלט), זה יום הכפורים לישראל וכו'". ונת' המכוון שהוא ביצירה שונה שלא באותה יצירה של שאר ימים עי"ש עוד. – ולפיכך יש יותר לחוש, שלא יישאר מובדל ומופרש מכל השנה כולה, ובאותו היום בלבד כאשר ישראל לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומופרשים בחמש עינויים מסדרי העולם יהיו נדמים כמלאכים, אך עם שוב איש ישראל לסדרו של עולם כאיש בין אנשים, חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו', צריכים אנו לדבר הממוצע המחבר ומקשר בין הקדושה הגבוהה והנעלה, אל ימות החולין. ועל כך נתחכמה תורה לתת לנו זה היו"ט של מוצאי יוהכ"פ, וכן היו"ט של עיהוכ"פ, שהם ממשיכים ומביאים מאור זרוע של יו"כ"פ אל תוך ימות החולין.

ובזה מבואר יפה לפנינו טעמא שנקבעו אלו הימים טובים, של עיהוכ"פ ושל מצאי יוהכ"פ, כימי חול דוקא, ולא במקרא קודש ופרישה ממלאכה וכו'. שבדוקא המשיכה תורה קדושת אלו הימים טובים היונקים וממשיכים את קדושת יוהכ"פ בימי חול דוקא המותרים במלאכה ודברי חולין, כדי להמשיך על ידי זה קדושתו של יום והשפעותיו הנוראים למשך כל ימות השנה כולה. ונמצא מכח אלו ב' הימים טובים שלפני ושלאחרי יוהכ"פ, יש לנו חזקה וקנין שיישאר שמורים בידינו כל קניני הקדושה וההשפעות שנספיעו בהאי יומא רבא.

והרי דבר זה דומה לאשר מצינו בכמה הלכות בורה דעה (טושו"ע סימן קיח וסימן קלא, ע"פ סוגיא דע"ז לא. ועוד), שהדבר הצרור בשתי חותמות "חותם בתוך חותם" לית ביה חששא דאיסורא. ולגבי יין נסך לא חיישינן ביה שנסכו הגוי בהיותו חתום בשתיים. וכן השולח בשר או דגים ביד עובד כוכבים כאשר צר בו והחתימו בחתום בתוך חותם, שרינן ליה באכילה, ולא חיישינן שנגע בו הגוי עי"ש"ה. – והיינו משום שבכך סמוכים אנו בשמירה מעלייתא, שלא יאבד ולא יתחלף הדבר כאשר הוא צרור ושמור בחותם שבתוך חותם.

– וכמו כן הוא בענין שמירת ההשפעה והקדושה שהתנוצצה והלהיבה לב ישראל ביום המקודש, שתיקנה תורה לשמירתו וקביעתו שלא יאבד ממנו, ותשאר חרותה וחקוקה בליבנו כל ימות השנה. – לכך ניתנו אלו הימים טובים שמלפניו ולאחריו של יוהכ"פ, שהם באו כשומרים ומגינים עבורנו על זו הקדושה להמשיכה אל תוך החולין כמבואר. ובשתי חותמות אלו חותם בתוך חותם סמוכים ובטוחים ישראל שתשמר השפעת קדושת היום לכל השנה כולה.

מכת היו"ט "לאוהביו" שהיה הכה"ג עושה ללמד שבכח חיבורם והתקשרותם בו עשה כ"ז העבודה – השפיע בישראל אהבה וריעות לתגבורת המשכת שפע קודש של אלו הימים הנוראים לכל השנה כולה

ובזה נראה לבאר טעם שהיה עושה הכהן גדול במוצאי יוהכ"פ דווקא "יום טוב לאוהביו", להמשכת הקדושה וההשפעה. ומבואר בלשון המשנה שהי' היו"ט "לאוהביו" בדוקא, שזו סגולה גדולה להמשכת השפע על ידי חיבור ישראל קדושים באהבה וריעות, שהיה הכה"ג משפיע בכח זו הסעודה והיו"ט "לאוהביו".

וכמ"ש זקני זצלה"ה בתולדות אדם קדישא (למוצאי יום הכיפורים) וזל"ק; "בעבודה, 'ויום טוב היה עושה לאוהביו בצאתו בשלום מן הקודש'. ולכאורה אמאי דוקא 'לאוהביו'. - אלא בשעה שיצא בשלום מן הקודש, היה יודע כי לא בכוחו עשה ופעל כל זאת, כי אם גם כן בכח אוהביו שהיו עוזרים לו בתפילתם וייחודם. כי כשיש לאדם אוהבים, יכולים לפעול לו טובה הרבה. על כן כשיצא בשלום מן הקודש, היה עושה סעודה לאוהביו דוקא, כי הם היו מעזרים אותו בקדושתם וייחודם, שיוכל לפעול כל זאת" עכלה"ט.

כאשר עבודתו של הכה"ג ביום הכיפורים היתה עבודה נשגבה מאוד ונוראה הוד, וכמאמר הרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זצלה"ה שהי' כידוע איש חזק מאוד ולא הרבה בבכי, אך בעת אמירת העבודה ביוהכ"פ היה מרבה ובוכה בדמעות שלישי, ואמר שכל אלו הבכיות אינם מגיעים לרוב הבכיות הנוראות שהי' הכהן גדול בוכה ומתחנן לפני ולפנים בביהמ"ק. והוסיף שאם היו ישראל מכירים בגודל שגב זה הזמן של אמירת סדר העבודה ביום הכיפורים, ומרבים בבכיות ודמעות ושופכים לב נכחך כמים, היו יכולים בעת הזו להביא הגאולה השלמה לישראל.

ולמדנו מזה עד כמה היתה קשה ונשגבה עבודתו של הכה"ג ביוהכ"פ. - ובכך גילה לנו התולדות אדם זי"ע, שלא הי' יכול לפעול ולהצליח בכל זאת כי אם בכח "אוהביו" הקשורים וחבוקים ודבוקים בו בקרב לב עמוק ונפש חפצה. שבחיבור ישראל באמת להצדיק עוזרים ומסייעין בידו להמשיך שפע קודש, ולעשות עבודתו הרוממה.

ובנתיב דברי קדשו החביבים של זקני הק', אמרתי ליישב לשון הפייט בסדר העבודה (מחזור חלק"י ליום הכפורים סדר עבודה דף תשמה ובביאור שם); "אֲשֶׁר־י עֵין רֶאֱתָה קֶהֱל קְדוֹשִׁים, רוֹגְשִׁים בְּבֵית קְדוֹשֵׁי הַקְּדוֹשִׁים". שהוא תמוה שהרי לבדו נכנס הכה"ג בבית קה"ק, ולא הותר לאיש להיכנס שם עימו, וכיצד ראתה עין קהל קדושים בבית קדשי הקדשים וצ"ע.

אך בהאמור א"ש, שאמנם אף כי לא נכנסו המה פנימה לפני ולפנים, מכל מקום היו "רוגשים" ומחוברים בלב ונפש בבית קדשי הקדשים, ואף הכה"ג עצמו שלוחא דידן ושלוחא דרחמנא, בעצם מהות ליבו ונפשו קשור בנשמתו נשמת הכלל, עם אותו קהל קדושים המייחלים ומתפללים בכל לב להצלחת עבודתו, ובכך נמצא כמי שהיו הם עצמם בבית קה"ק, כאשר בלעדיהם לא היה הכהן יכול לגשת אל הקודש.

ולזכר זאת היה הכהן גדול עושה יום טוב "לאוהביו" דייקא, ולהוסיף בכך אהבה אחווה וריעות בישראל. ולהגביר בזה יותר יסודו וטעמו של האי יו"ט של מוצאי יוהכ"פ, כמשנ"ת שהוא להמשכת קדושת היום אל תוככי ימות כל השנה כולה. - וגם להראות שעל ידי אהבה ואחדות אפשר להמשיך קדושת והשפעת הימים טובים, ולקיים את תשובת יום הכיפורים שתשאר בידינו לכל ימות השנה כולה.

ויהי רצון שנזכה לכך להמשיך קדושתו והשפעתו של יום לכל ימות השנה, באהבה וריעות, ושתהי' כל השנה כולה הבעל"ט בטוב וחסד לישראל, עדי נזכה מהרה לאורו של משיח בביאת גוא"צ בב"א.

לקבלת הגליון מידי יום רביעי שילחו מייל ל m0732951213@gmail.com